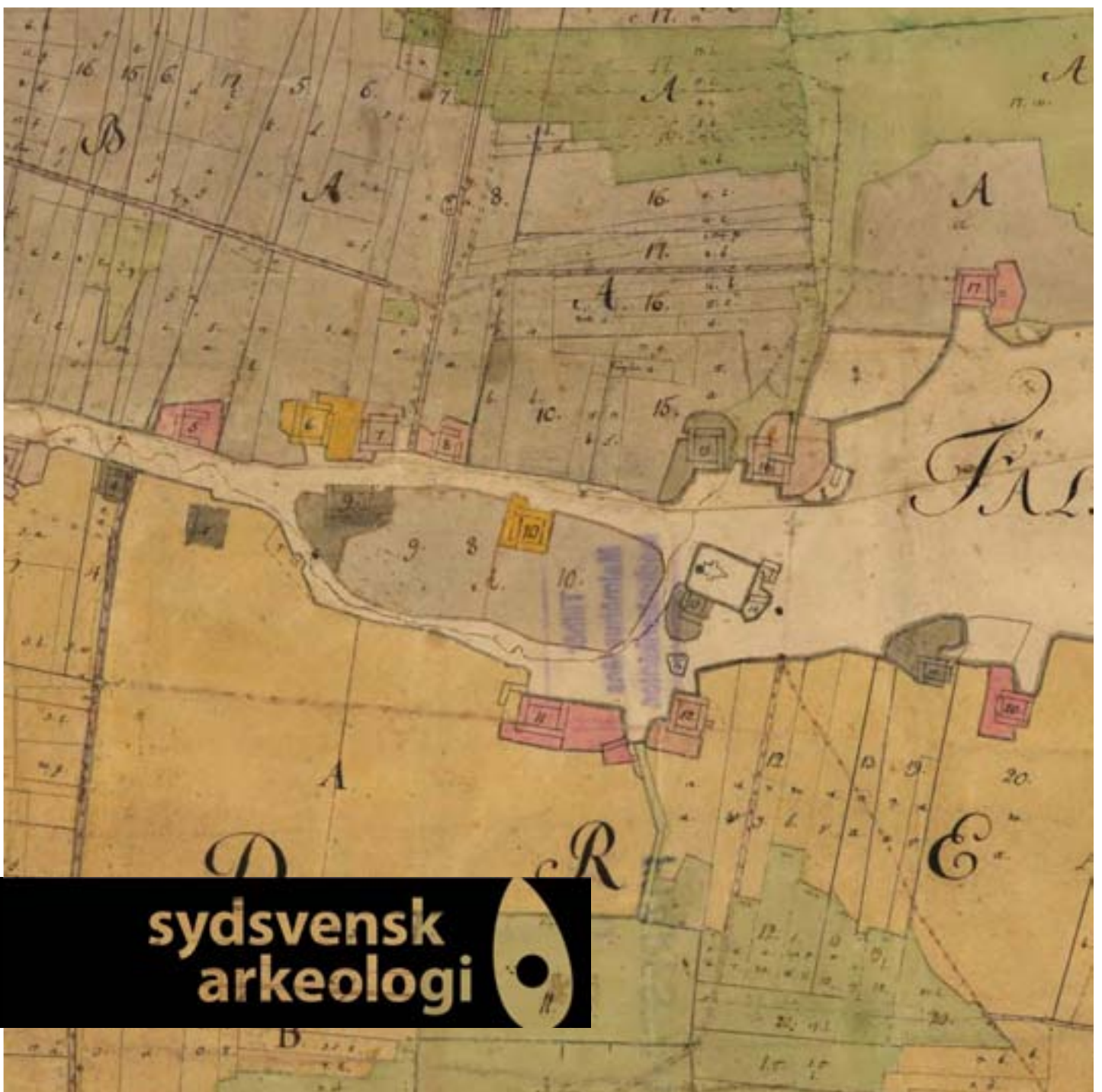


Rapport 2011:38

Fjärestads kyrkogård

Arkeologisk förundersökning 2011

Jan Kockum



Rapport 2011:38

Fjärestads kyrkogård

Arkeologisk förundersökning 2011

Jan Kockum



Fornlämningsnr: 71
Fjärestad 33:1, Fjärestads sn
Helsingborgs kommun
Skåne län

Sydsvensk Arkeologi AB

Kristianstad

Box 134

291 22 Kristianstad

Telefon (Regionmuseets växel): 044-13 58 00

Malmö

Erlandsrovägen 5

218 45 Vintrie

www.sydsvenskarkeologi.se

© 2011 Sydsvensk Arkeologi AB

Rapport 2011:38

Omslag: Fjärestads kyrka och omgivning enligt storskifteskartan från 1763.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle.

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	5
Läge och topografi	5
Historik och fornlämningsmiljö	5
Undersökningsresultat	6
Referenser	8
Administrativa uppgifter	9



Fig.1. Fjärestad i Helsingborgs kommun, Skåne.



Fig. 2. Undersökningsområdets läge sydost om Helsingborg.

Sammanfattning

Vid undersökningen följdes schaktningsarbeten strax väster om kyrkan, strax söder om kyrkan samt längs med nord- och sydsidan av kyrkan. Längs med kyrkans sydsida framkom grunden till ett vapenhus samt gravar. Vid korpartiet påträffades ytterligare gravar, varav en var en tidigare tömd anläggning med stående sandstenshällar längs gravnedgrävningens sidor. Även på kyrkans norra sida påträffades grunden till en påbyggnad, vilken skar en äldre grav. Alla påträffade gravar är orienterade efter den äldre kyrkan och tar inte hänsyn till dagens kyrkogårdsplan.

Inledning

I samband med dräneringsarbeten kring Fjärestads kyrka har markingrepp gjorts. Då kyrkan ligger inom Fjärestads historiska bytomt, upptagen som fornlämning 71 i Fjärestads socken, beslutade Länsstyrelsen i Skåne län att en arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning skulle göras. Undersökningen genomfördes under perioden 110526–110610 av arkeolog Jan Kockum vid Sydsvensk Arkeologi AB.

Läge och topografi

Fjärestad ligger precis invid Rååns branta dalgång i ett öppet slättlandskap sydost om Helsingborg.

Historik och fornlämningsmiljö

Kring Fjärestad finns många förhistoriska fornlämningar i form av boplatser, gravfält och gravmonument. Fjärestads bytomt, fornlämning 71, är avgränsad utifrån 1763 års lantmäterikarta. Byn var under medeltid/historisk tid en stor kyrkby med 19 gårdar enligt 1624 års prästrelationer. Byn har ett äldsta ortnamnsbelägg till år 1341, men den kan genom kyrkan beläggas till 1100-/1200-tal. Då bör den romanska stenkyrkan ha anlagts. Ändelsen *-stad* i namnet antyder dock att byn har anor i yngre järnålder.

Fjärestads romanska stenkyrka uppfördes sannolikt under 1100- eller 1200-talet. Den gamla kyrkans långhus, kor, absid och vapenhus revs och lämnade plats för ett nytt långhus och kor år 1863. Det senmedeltida tornet är bibehållet (Anshelm 1947).

Det har utförts ett par arkeologiska insatser tidigare i byn. De första gjordes år 2006 i byns sydöstra del, i samband med VA- och vägutbyggnad. I ett ca 13 m långt schakt konstaterades kulturlager, en större grop och troligen syllstenar till en byggnad. Lämningarna gick genom historiska kartor från 1700-talet att koppla till gatuhuset nr 21 och daterades genom fynd av tegel,

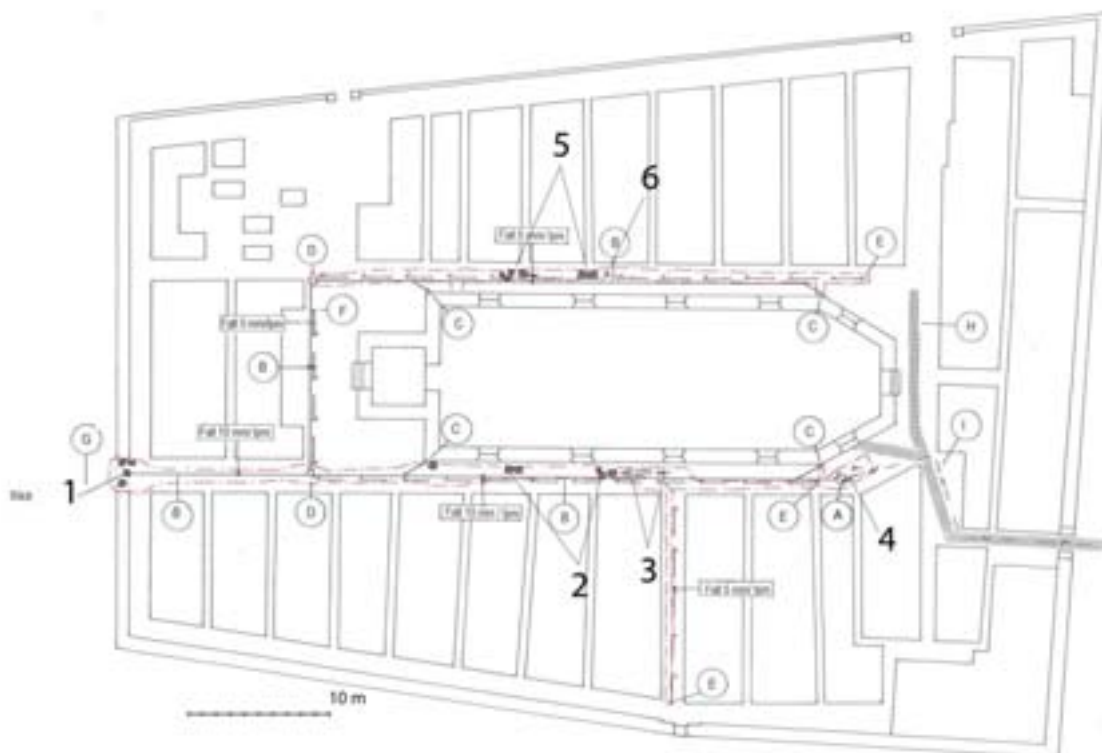


Fig. 3. Situationsplan med schaktet rödmarkerat. 1) Grundmur som visar bogårdsmurens tidigare sträckning. 2) Grundmurar för utbyggnad i söder. 3) Gravar in situ. 4) Gravar in situ, varav en med sandstenshällar. 5) Grundmurar för utbyggnad i norr. 6) Grav in situ, skuren av utbyggnaden.

slag och yngre rödgerskeramik till innanför tidsperioden sen-medeltid–nyare historisk tid (Wilhelmson 2008).

År 2011 utfördes en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning inom Fjärestads kyrkogård. I långhusets grundmur påträffades då en putsad och partiellt rödmålad sten, som sannolikt kommer från den rivna romanska stenkyrkan. Vidare påträffades nedgrävningen för en grav samt vad som antingen är ytterligare en grav eller, troligare, ett fundament för en äldre gång fram till tornet. Dessa lämningar låg på ett sådant djup att de kunde bibehållas.

Undersökningsresultat

Vid undersökningen följdes schaktningsarbeten strax väster om kyrkan, strax söder om kyrkan samt längs med nord- och sydsidan av kyrkan. Schakten var ca 0,5–1,1 m breda och 0,6–1,1 m djupa. Ca 16 m väster om kyrkan påträffades delar av den där raserade bogårdsmuren. Längs med kyrkans sydsida framkom de kallmurade gråstensgrundmurarna till en utbyggnad som tillhört den nuvarande kyrkans föregångare och som sannolikt skall identifieras med den äldre kyrkans vapenhus. Utbyggnadens yttermått uppgick till ca 8 m.

Omedelbart öster om vapenhuset framkom på ca 0,7 meters djup två gravar in situ. För att låta dessa förbli på plats reglerades ledningsschaktet något och förlades i äldre befintligt schakt. Vid korpartiet påträffades ytterligare gravar, varav en var en tidigare tömd anläggning med stående sandstenshällar längs gravned-



Fig. 4. Grundmur i obearbetad kallmurad gråsten på kyrkans södra sida.



Fig. 5. Gravhällar i sandsten vid kyrkans korparti.

grävningens sidor. Sandstenen är troligen den lokala Helsingborgssandstenen.

På kyrkans norra sida, i höjd med vapenhuset, påträffades grunden till ytterligare en påbyggnad med yttermått ca 7 m. Liksom på den södra sidan var dessa av kallmurade gråstenar. Byggnaden gav tillsammans med vapenhuset den gamla kyrkan en korsformad grundplan, som även framgår av 1763 års karta (se omslaget). Sannolikt har dagermuren varit uppförd i tegel, då en stor mängd påträffades i form av rivningsmassor innanför grundmurarna. Påbyggnaden skar en äldre grav som påträffades på ett djup om ca 0,9 m omedelbart öster om dess östra grundmur. Samtliga påträffade gravar är orienterade efter den äldre kyrkan och tar inte hänsyn till dagens kyrkogårdsplan.

Referenser

Anshelm, G. 1947. Stiftets kyrkor. Herrlin, G. (red.) *Lunds stift i ord och bild*. Stockholm.

Karlsson, M. 1998. *Navis Ecclesie. Kyrka och demografi i det medeltida Skåne*. D-uppsats, Arkeologiska institutionen, Lunds universitet.

Wilhelmson H. 2008. *Fjärestad bytomt. Arkeologisk förundersökning 2006*. Regionmuseet Kristianstad arkivrapport 43/2008. Kristianstad.

Administrativa uppgifter

Sydsvensk Arkeologi AB dnr:	110024
Länsstyrelsen i Skåne dnr:	431-1318-11
Datum för beslut:	2011-03-21
Projektnummer:	110024
Län:	Skåne
Kommun:	Helsingborg
Socken:	Fjärestad
Fastighet:	Fjärestad 33:1
Läge:	Ekonomiska kartan, blad 3C 2d
Koordinatsystem:	2,5 gon väst
X koordinat:	6210312
Y koordinat:	1315030
Höjdsystem:	–
M ö.h.	ca 50
Fältarbetstid:	110526–110610
Antal arbetsdagar:	7
Antal arkeologtimmar:	34,5 h
Antal maskintimmar :	–
Exploateringsyta:	110 lpm
Undersökt yta:	110 lpm
Platschef:	Jan Kockum
Personal:	Jan Kockum
Projektgrupp:	–
Underkonsulter:	–
Uppdragsgivare:	Kvistofta församling
Tidigare undersökningar:	Wilhelmson 2008, Björk 2011
Fynd:	–
Dokumentationsmaterial:	1 st A3 ritning, 27 foton, Regionmuseet Kristianstad
Kostnader:	34 778

Sydsvensk Arkeologi AB

Rapporter 2011

1. Södervidinge kyrkogård - Södervidinge sn, FU 2010, Bertil Helgesson
2. Nytt golv i Östraby kyrka, Östrabys sn, FU 2011, Jan Kockum
3. Ny belysning, Gamla staden 8:1 i Helsingborg, Helsingborg, FU 2010, Jan Kockum
4. Balsby 23:1 & 29:2, Nosaby sn, FU 2010, Anders Edring
5. Fjärrvärme i Östra Tommarp - Östra Tommarp sn, FU 2010, Lars Jönsson
6. Fjärrvärme genom Härlövs by, Kristianstad, FU 2010, Jan Kockum
7. Svedala kyrka, Svedala sn, FU 2010, Lars Jönsson
8. Näsbyholm sätesgård, Gärdslövs sn, FU 2010, Lars Salminen
9. Ny gatubrunn i Valdemars väg i Vä, Vä sn, FU 2011, Jan Kockum
10. Fjärestads kyrka, Fjärestad sn, FU 2011, Tony Björk
11. Gustav Adolfs Torg, Malmö. FU 2010, Joakim Frejd
12. Järnvägen 1:1, Malmö. FU 2011, Joakim Frejd
13. Kv Minerva 24 i Helsingborg, Helsingborg, FU 2011, Jan Kockum
14. Cementen 13, Malmö, AU 2011, Per Sarnäs
15. Bältinge bytomt, Skarhult 13:36, FU 2010, Lars Salminen
16. Falsterbo 9:97 – ett stenkast ifrån borgen, FU 2010, Lars Salminen
17. Kvarnby utbyggnadsområde, Malmö, FU 2010, Per Sarnäs
18. Stora Uppåkra 2:76 m.fl., FU 2011, Joakim Frejd
19. Färlöv 19:3, Färlövs socken, Kristianstads kommun, AU 2011, Joakim Frejd
20. VA inom Bollerups säteri, Bollerups socken, Tomelilla kommun, FU 2011, Lars Jönsson
21. Södervidinge 28:1 – Kyrkogården, Södervidinge sn, Kävlinge kommun, FU 2011, Lars Salminen
22. Råbelöv 26:5, Fjälkestads sn, FU 2011, Jan Kockum
23. Citadellstaden 2:1, Landskrona, FU 2011, Lars Jönsson
24. Innerstaden 1:14 och 1:152, Malmö, FU 2011, Joakim Frejd
25. Hammarlövs bytomt, Hammarlövs sn, FU 2010, Per Sarnäs
26. Kristian IV 10 i Kristianstad, Kristianstad; FU 2011, Jan Kockum
27. Skurups bytomt, Skurups kommun, FU 2001, Lars Salminen, Ingrid Gustin & Joakim Frejd
28. Norra Vallvägen i Kristianstad, Kristianstad, FU 2011, Jan Kockum
29. Östra Storgatan i Kristianstad, Kristianstad, FU 2011, Jan Kockum
30. VA-ledningar inom Östra Asmundtorps bytomt, Trollenäs sn, Eslövs kn, FU 2002–2003, Lars Salminen, Ingrid Gustin & Joakim Frejd
31. Residenset 1, fornlämning 20, Malmö stad, FU 2010–2011, Per Sarnäs
32. Sutaren Mindre 6, fornlämning 17, Vellinge sn, Vellinge kn, FU 2011, Per Sarnäs
33. Limhamn 151:461, Hyllie sn, AU 2011, Jan Kockum
34. Åhus 30:1 m fl, Åhus sn, FU 2011, Jan Kockum
35. Rinkaby S:3 m fl, Rinkaby sn, FU 2011, Jan Kockum
36. Hjulhamngatan, fornlämning 20, Malmö. FU 2011, Joakim Frejd
37. Vadensjö bytomt, RAÄ 27, Vadensjö sn, Landskrona kn. FU 2003, Lars Salminen, Ingrid Gustin & Joakim Frejd.
38. Fjärestads kyrkogård, Fjärestads sn, FU 2011, Jan Kockum

